

Lieto Vanhalinna Linnavuori koillisrinne

**Opetuskaivaukset
20.5. – 7.6. 2002**

Kristiina Korkeakoski-Väisänen

**Turun yliopisto
Arkeologia**

Lieto Vanhalinna Linnavuori koillisrinne

Kaivausaika: 20.5. – 7.6. 2002

Diariointipvm: 23.7.2002

Kunta: Lieto

Kylä: Vanhalinna

Tila / tontti: Vanhalinna1:102

Maanomistaja(t): Turun Yliopistosäätiö, 20100 TURKU

Maanvuokraaja(t):

Karttalehti: 1043 12 LITTOINEN Painovuosi: 1081

x 6709 28-35

y 1575 90-95

h = 22 – 24 m

YKJ-koordinaatit:

Edellä määriteltyä aluetta rajaavat seuraavat YKJ-järjestelmän koordinaatit:

x 6717 40 / y 3246 16

x 6717 39 / y 3246 21

x 6717 47 / y 3246 17

x 6717 46 / y 3246 22

Ko. alueen YKJ-keskikoordinaatti:

x 6717 43 / y 3246 19

Korkeuskiintopiste: Valtakunnallinen korkeuskiintopiste nro 282, tasoluokkaa V. Korkeus 23,73 m N 43 järjestelmässä.

Kp²: Kaivausalueen kaakkoispuolella olleeseen maakiveen punaisella maalilla merkitty piste.

Korkeus: 22,91 m m.p.y.

Taakselukema: 068,5

Kaivausjohtaja: Kristiina Korkeakoski-Väisänen

Takymetrimittauksista ja ohjauksesta vastasi assistentti Henrik Asplund

Kaivaustyövoima: Arkeologian opiskelijat: Laura Pirinen, Päivi Repo, Ulla Sutinen, Päivi Lönnberg, Irene Nurminen, Hanna Huhta, Riina Tiainen, Anna-Riikka Vaden, Marko Pitkänen, Päivi Kuosmanen, Kati Karlund, Reetta Kivistö, Minna Soini, Jani Jokinen, Tiina Hiekkalinna, Sonja Alstes sekä Helsingistä Niko Mäkinen.

Työtuntimäärä: 1560 t

Tutkitun alueen pinta-ala: 91 m²

Aikaisemmat tutkimukset:

- Hautio, Minna ja Lähdesmäki, Ulla 1992. Kertomus Liedon Vanhalinnan Linnavuoren ympäristön inventoinnista ja koetutkimuksista. Inventointikertomus.
- Pukkila, Jouko 1996. Lieto Vanhalinna Linnavuori koillisrinne. Linnavuoren koillispuolisen rinteiden koekuopitus 1995.
- Järvinen, Tähtitalvikki 1997. Kertomus Turun yliopiston arkeologian oppiaineen koekuopituksesta Liedon Vanhalinnan koillisrinteellä 1996.

Aiemmat löydöt: TYA 633:1 - 46
TYA 635:1 - 49

2002 kaivauksen löydöt: TYA 796: 1 - 891 → *luettelot*

Otetut näytteet: Hiilinäytteet 1-3, luetteloitu numeroille TYA 796: 889-891
Makrofossiilinäyte alueen x 2158,23-2158,46 / y 2779,31-2979,60 tason 2. kerroksesta (korkeus 22,73 m). Näyte (1 1) oli noen ja humuksen sekaista hiekkaa. Dosentti Terttu Lempiäinen analysoi näytteen 6.6. 2003
Analyysin tulos: näyte ei sisältänyt makrofossiileja.

Kuvat: Mustavalkonegatiivit TYA 23951 – 23963 LIITE 1
Diapositiivit TYA 324:1 – 23 LIITE 2

Karttaliitteet: Kartta 1 / Taso 1
Kartta 2 / Taso 2
Kartat piirtänyt puhtaaksi Janne Hymylä / Muuritutkimus ky

Muut liitteet Mittausselitys / Henrik Asplund LIITE 3
Koordinaatisto ja pintavaaitusluvut LIITE 4

Näköyt KK 6.5.2005

Sisällys

TUTKIMUSSUUNNITELMA	4
1. JOHDANTO	6
2. LÄHIYMPÄRISTÖN TOPOGRAFIA JA KASVILLISUUS	7
3. KAIVAUKSEN DOKUMENTOINTI	7
3.1. KAIVAUSSALUE- JA MITTAUKSET	7
3.2. KAIVAUSTEKNIikka JA DOKUMENTOINTI	7
3.3. HAVAINNOT	9
3.4. RAKENTEET	9
3.5. LÖYDÖT	10
4. YHTEENVETO JA KENTTÄHAVAINTOJEN TULKINTA	10
5. KAIVAUKSEN PÄÄTTÄMINEN	11
LIITTEET 1 - 4	

LIETO VANHALINNA LINNAVUORI KOILLISRINNE - ARKEOLOGIAN OPPIAINEEN OPETUSKAIVAUKSEN TUTKIMUSSUUNNITELMA

Tutkimuksen tausta

Vuonna 1992 aloitettu linnavuoren välittömän ympäristön systemaattiset koetutkimukset ovat tuoneet esille useita eriaikaisia asuinpaikkoja sekä linnavuoren juurelta että sen välittömästä läheisyydestä. Koetutkimusten löydöt (saviastianpalat, palaneen saven palat ja palaneen tiivistesaven palat, palanut luu, rautalevy sekä savisen valinmuotin katkelma), maaperän ihmistoiminnasta syntyneen fosforin suhteelliset anomaliat sekä maaston terassimaisuus viittaavat kahdessa kohdin siihen, että sekä linnavuoren koillisrinteen juurella (Pukkila, raportti 1995 ja Järvinen, raportti 1996) että lounaisrinteen juurella (Taivainen, raportti 1996) on saattanut rautakaudella - erityisesti sen lopulla - sijaita rakennus tai rakennuksia. Tutkimusperiodilla 2002 – 2004 on tarkoitus keskittyä tutkimaan lähemmin linnavuoren koillisrinteen alaosan terassin asuinpaikkaa. Tutkittava alue sijaitsee aivan nykyisen pihapiirin tuntumassa, kalustovajan ja sen vieressä olevan puutarhapalstan takana, Aurajokeen viettävän pellon ja rantasaunalle vievän polun yläpäässä.

Tutkimuksen tavoitteet

Kenttätutkimuksen tavoitteena on selvittää oletettuun asuinpaikkaan ja sen toimintoihin liittyviä peruskysymyksiä:

1. Asumista ja rakentamista sekä asuinpaikkaan liittyviä erilaisia rakenteita kuten eri toimintoihin liittyviä rakennuksia, oja, jätekuoppia, piha-alueen toimintoja jne.
2. Käytettyjä teknologioita.
3. Asuinpaikan elinkeinorakennetta (työkalut, kasvi- ja eläinjäänteet, ja muuhun tuotantoon liitettävät rakenteet).

Tulevissa asuinpaikan löytöaineistoon pohjautuvissa opinnäytetöissä kysymyksiä voidaan laajentaa koskemaan mm. yhteyksiä sekä kulutuksen ja tuotannon luonnetta. Tärkeänä kysymyksenä nousee myös asuinpaikan tai paikalla olleiden rakenteiden suhde linnavuoren käyttöön ja sen toimintoihin. Koska rautakauden asuinpaikkoja on vieläkin Suomessa tutkittu vähän, tämä tutkimus antaa arvokasta tietoa rautakauden lopun asumisesta perustutkimuksenakin.

Kenttätutkimuksen käytännön toteutus

Tässä esitetty tutkimushanke toteutetaan Turun yliopiston arkeologian oppiaineen opetuskaivauksena. Kaivauksen tutkimuksellinen ja opetuksellinen vastuu on oppiaineen lehtorin.

Jokaisena vuonna tullaan kohteessa tekemään tutkimuksia kolmen viikon ajan, touko- ja kesäkuun vaihteessa. Kaivauksiin osallistuvat opiskelijat osallistuvat myös oppiaineen lehtorin johdolla

jälkitöihin opetuskaivausta seuraavana syksynä, opintojaksoon kuuluvalla jälkityökurssilla. Nämä työt sisältävät mm. löytöjen puhdistuksen ja luetteloinnin.

Aikataulu ja raportointi

Arkeologiset tutkimukset Liedon Vanhalinnan alueella aloitetaan toukokuun loppupuolella 2002. Tämä tutkimussuunnitelma on tehty kolmelle vuodelle, vuosiin 2002-2004. Tutkimuksista laaditaan vuosittain raportti karttaliitteinen ja löytö- ja kuvaletteloinen. Raportin alkuperäiskappale sijoitetaan Turun yliopiston arkeologian oppiaineen topografiseen arkistoon sekä siitä toimitetaan kopio Museovirastoon. Myös tutkimukseen liittyvien ajoitusten ja muiden analyysien raportit sijoitetaan oppiaineen arkistoon. Raportoinnin valmiiksi saattamisesta vastaa oppiaineen lehtori.

Liittymäkohdat muuhun tutkimukseen

Kaivauksen ensisijaisena tarkoituksena on toimia opetuksellisista lähtökohdista, mutta tulevilla tutkimuksella on myös selvä liittymäkohtansa oppiaineen Suomen Akatemian rahoittamaan ”Kylästä kaupungiksi: muuttuvat elämänmuodot. Kyläyhteisöstä kaupunkiporvareihin – elämäntyylin muutoksia Lounais-Suomessa 1000-luvulta 1500-luvulle” - tutkimusprojektiin.

Tämän monitieteisen tutkimuksen tarkoituksena on tulkita ja ymmärtää rautakauden lopun ja varhaiskeskiajan kyläyhteisöä ja selvittää miten sen elämäntyyli eroaa kaupunkiporvareiden yhteisöstä ja elämäntyylistä. Tämän tutkimushankkeen ns. maaseutuosion keskeisiä lähdeaineistoja on Raision Mullineduspellon asuinpaikka, joka kaivettiin oppiaineen toimesta kesinä 1994 – 1997, ja jolta löydettiin 900-1200-luvun maaseudun pihapiiri rakennuksineen, ojitussysteemeineen ja muine rakenteineen. FM Juha- Matti Vuoriselta on lähiaikoina odotettavissa lisenssiaattitutkielma, jossa verifioidaan Mullin asuinpaikan rakennuksia, niiden rakennustekniikkaa ja sen valikoitumista sekä tarkastellaan asuinpaikkaa sosiaalisen toiminnan näyttämönä. Mullia ei alustavan tutkimuksen pohjalta voi luonnehtia ko. ajan keskivertoasuinpaikaksi, mutta tuskin sellainen on sijainnut myöskään Vanhalinnan linnavuoren juurella. Tämäkin antaa kiinnostavan lähtökohdan asuinpaikkojen vertailulle. Molemmat kuitenkin edustavat varhaisen keskuspaikan ja kaupungin ulkopuolisia maaseutuasuinpaikkoja.

Turussa 2. huhtikuuta 2002

Kristiina Korkeakoski-Väisänen
Lehtori

1. JOHDANTO

Turun yliopisto aloitti kesällä 1957 tutkimukset Vanhalinnan linnavuorella. Aluksi oli tarkoitus paljastaa kokonaisuudessaan mäen esihistorialliset rakenteet linnan rakennustaidosta kertovaksi nähtävyydeksi, mutta jo 1960-luvulla tästä suunnitelmasta luovuttiin. 1970-luvulla tutkimuksen tavoitteeksi tuli selvittää Suomen muinaislinnojen historiaa tämän yhden esimerkin pohjalta. Assistentti Jukka Luodon johdolla opetuskaivauksia pidettiin Vanhalinnalla vuosina 1972-1975. Kaikkiaan pari vuosikymmentä jatkuneiden kaivausten synteesi julkaistiin väitöskirjana 1984. (Luoto 1984)

Kesällä 1992 Vanhalinnan alueella aloitettiin uudelleen arkeologiset tutkimukset. Näiden tarkoituksena oli selvittää ja kartoittaa erilaisia toimintoja linnavuoren lähiympäristössä esihistoriallisella ajalla (Nissinaho, Vanhalinnan arkeologinen tutkimussuunnitelma). Kesällä 1993 löydettiin linnavuoren koillispuolelta, ns. Aittamäeltä polttokenttäkalmisto, ja samana kesänä aloitettiin myös sen kaivaus. Kesällä 1995 tutkimusta jatkettiin arkeologian oppiaineen opetuskaivauksena. Tähänastisissa tutkimuksissa kalmistoalue on osoittautunut kronologisesti monikerroksiseksi. Aivan Vanhalinnan kartanon pihan tuntumassa olevan matalan kallioisen mäen laella levittäytyy esineellisesti viikinkiajan alkupuolelle ajoittuva polttokenttäkalmisto. Valtaosa kalmistokiveyksestä löydetyistä esineistä oli naisille kuuluvia. Tämän alta paljastui lisäksi neljä varmaa ja kaksi epävarmaa luukuoppa tai uurnahautaa, joista osa voidaan esineellisesti ajoittaa vanhemmalle roomalaisajalle. Lisäksi polttokenttäkalmiston reunassa on tiheämpää kiveystä, jota ei ole vielä tutkittu, mutta joka saattaa liittyä nuoremman roomalaisajan hautauksiin. Samasta kalmistosta on löydetty myös muutama esineetön ruumishauta. Stratigrafiaan perustuen nämäkin ajoittuisivat viikinkiaikaa vanhemmiksi. (Korkeakoski-Väisänen, raportti 1996; Lähdesmäki, Karhunhammas 16. 1995.)

Kesällä 1997 Vanhalinnan kartanon pihalle palattiin jälleen oppiaineen opetuskaivauksen merkeissä, kun rakennusten peruskorjaukseen liittyen suoritettiin tulevien kaapeli- ja putkilinjojen paikoilla arkeologiset tutkimukset. Koska pihapiiri sijaitsee linnavuoren ja Aittamäen kalmiston välissä, oli tavoitteena löytää myös tältä välialueelta mahdollisia viitteitä esihistoriallisesta ja keskiaikaisesta asutuksesta. Toinen tavoite oli pyrkiä kartoittamaan nykyisen pihapiirin rakennusten edeltäjiä. Pihan käytön vanhempaa historiaa ei juurikaan tavoitettu: vanhimmiksi löydöiksi ajoittuivat pala rautakauden lopun keramiikkaa ja 1700-luvulta peräisin olevien liitupiippujen kappaleet. Sen sijaan tutkimus osoitti arkeologian metodologisesti toimivaksi tutkittavasta ajasta riippumatta. Putkikaivannoista tavoitettiin, nykyisen pihan täytemaakerrosten alta 1930-luvulla rakennetun päärakennuksen edeltäjän piha-alueita, nykyiseen navettaan aikaisemmin johtanut puinen vesikouru ja vanha karjapiha. Tämä oli ollut ehkä 1950-luvulle myös tunkiona, sillä karjapihan eri puujätettä ja muuta kuiviketta sisältäneistä kerroksista löydettiin runsaasti astianpaloja ja muuta kotitalousjätettä, sian ja lehmän luita, kavion vuolujätettä ja tiilenkappaleita. Löytöjen ja havaintojen pohjalta voitiin rekonstruoida paloja nykyistä steriiliä pihapiiriä elävämmästä, toiminnallisesta pihapiiristä, jota ei aikaisemmin ole kansatieteellisenä tai historiallisena aineistona tallennettu. (Korkeakoski-Väisänen & Saari, raportti 1998).

Vuonna 1992 aloitettu linnavuoren välittömän ympäristön systemaattiset koetutkimukset ovat tuoneet esille useita eriaikaisia asuinpaikkoja sekä linnavuoren juurelta että sen välittömästä läheisyydestä. Koetutkimusten löydöt (saviastianpalat, palaneen saven palat ja palaneen tiivistesaven palat, palanut luu, rautalevy sekä savisen valinmuotin katkelma), maaperän ihmistoiminnasta syntyneen fosforin suhteelliset anomaliat sekä maaston terassimaisuus viittaavat kahdessa kohdin siihen, että sekä linnavuoren koillisrinteen juurella (Pukmila, raportti 1995 ja Järvinen, raportti 1996) että lounaisrinteen

juurella (Taivainen, raportti 1996) on saattanut rautakaudella - erityisesti sen lopulla - sijaita rakennus tai rakennuksia. Tutkimusperiodilla 2002 – 2004 on tarkoitus keskittyä tutkimaan lähemmin linnavuoren koillisrinteen alaosan terassin mahdollista asuinpaikkaa.

2. LÄHIYMPÄRISTÖN TOPOGRAFIA JA KASVILLISUUS

Tutkittava alue sijaitsee aivan nykyisen pihapiirin tuntumassa, kalustovajan ja sen vieressä olevan puutarhapalstan takana, Aurajokeen viettävän pellon ja rantasaunalle vievän polun yläpäässä. Tämä alue Linnavuoren koillisrinteen juurella rajoittuu luoteessa jyrkästi Aurajokeen viettävään rinteeseen, koillisessa lammashakaan – pihalta jokirantaan vievän polun takana – ja Aurajokeen laskevaan peltoon. Kaakossa nyt tutkittava alue rajautuu kartanon piha-alueeseen sekä lounaassa Linnavuoren rinteeseen.

Linnavuoren rinne laskee koillisessa ensin jyrkästi kapeaan, kivikkoiseen terassiin, josta lasku jatkuu loivempaan kookkaita kuusia ja jaloja lehtipuita kasvavalle laajemmalle terassille ja siitä edelleen peltoaukealle. Kaikkiaan laskua on runsas 25 m. Toinen, vähäisempi kalliokohoutuma – Aittamäen vanhemmalle roomalaisajalle ja viikinkiajalle ajoittuva kalmisto – sijaitsee talon pihapiirin ja edellä mainitun peltokaistaleen toisella puolella, tutkimusalueesta itään.

Tutkimusalueen luoteispuolella, aivan Aurajokeen jyrkästi viettävän terassin reunalla ja Linnavuoren alarinteellä (tutkimusalueen lounaispuolella) kasvaa poikkeuksellisen kookkaita, yli kaksikymmenmetrisiä kuusia. Tutkimusalueen koillis- ja lounaisreunalla kasvoi komeita tammia. Vain yksi puu jouduttiin kaatamaan ennen töiden aloittamista: tammi ruudusta 2166/2982 (dia TYA 324:2).

Terassin luoteispäässä matalan pensaikon muodosti taikinanmarjapensas laajalle levinneine versoineen sekä koiranheisin ja pihlajan versot. Aluskasvillisuutena oli heinän lisäksi valkovuokkoja, metsäkurjenpolvia, ketunleipiä, ahomansikkaa ja koiranputkia. Linnavuoren rinteentuolella – varjossa – kasvaa varpukasveja ja kieloja.

3. KAIVAUKSEN DOKUMENTOINTI

3.1. KAIVAUSSALUE- JA MITTAUKSET

Korkeus kaivauspaikalle siirrettiin monikulmiopisteestä Lieto piste nro 282 (korkeusluokka V), jonka korkeus on 23,73 m m.p.y. Kaivauspaikan korkeuskiintopisteenä (Kp²) käytettiin merkittyä maakiveä kaivausalueen kaakkoispuolella. Sen korkeus on 22,91 m. Vaaituskoneen taakselukema tälle kiintopisteelle oli 068,5.

Kaivaus pyrittiin suorittamaan samassa koordinaatistossa, joka oli ollut käytössä alueen koekaivauksessa vuonna 1996 (Liite 3, mittausselitys). Tässä ei käytännössä täysin onnistuttu vaan y-akselin lukemissa on runsaan 4 metrin virhe koekaivauskoordinaatteihin (ks. Järvinen 1996) nähden. Sen sijaan x-akselin koordinaatit näyttävät menneen kohdalleen. Pintakorkeuksien perusteella on kuitenkin pääteltävissä, että toisessa tasokaivauskerroksessa, nyt avatun alueen kaakkoispuoliskosta esille tuleen koekuopan koordinaatti 1996 oli 2160/2985 ja alueen aivan luoteisreunasta esille tuleen koekuopan 2170/2985 (ks. kartta taso 2 / 2002).

X-akseli vedettiin luode - kaakkosuuntaisesti, koordinaatit 2157,00–2170,00 ja y-akseli lounas – koillinensuuntaisesti, koordinaatit 2979,00–2986,00. Y-akseli toimi myös kaivauksen peruslinjana.

Ruutuihin 2162,00-2163,00 / 2979,00-2986,00 jätettiin vasta kesällä 2003 avattava poikittaisprofiili (Liite 4, dia TYA 324:2). Profiilin paikka määräytyi avattavan alueen koon ja muodon pohjalta, mutta poikittaisprofiilin kohdalla oli havaittavissa koskemattomassa maassa myös avattavan alueen poikki kulkeva heikko painauma (dia TYA 324:12).

Koska piirtäminen tehtiin opiskelijoiden harjoittelun vuoksi käsin mittoja ja piirustuskehikkoa apuna käyttäen ja, koska osa löydöistä tallennettiin ruuduittain, paalutettiin avatulle alueelle 1 m x 1 m ruudusto (dia TYA 324:1).

3.2. KAIVAUSTEKNIikka JA DOKUMENTOINTI

Löydöistä palanut savi, palanut tai palamaton luu, silmämääräisesti halkaisijaltaan alle 20 mm saviastianpalat sekä seuralöydöt tallennettiin ruutu- ja kerroskoordinaatein. (Jälkitöiden yhteydessä palanut savi ryhmiteltiin kolmeen kategoriaan: palaneen saven paloihin, savitiivistepaloihin sekä pinnalta käsiteltyihin palaneen saven paloihin.) Kaikki metalli- tai muusta materiaalista olleet esineet ja niiden katkelmat, halkaisijaltaan yli 20 mm:n diagnostiset (reuna-, pohja- ja koristellut) saviastianpalat sekä kentällä tunnistetut savitiivistepalat tallennettiin takymetrillä ja / tai mittaamalla löytökoordinaatein 2. kaivauskerroksen alusta alkaen. Poikkeuksellisella, vaihtelevalla mittaustavalla oli opetuksellinen tarkoitus. Löytöjen tallennuksessa jokainen opiskelija joutui itse käyttämään myös takymetriä (dia TYA 324:8). Kaikki maa seulottiin käsiseuloilla ensimmäisestä kerroksesta saakka ja seuralöydöt tallennettiin ruutu- ja kerrosmerkinnällä.

Kaivaus tehtiin pääperiaatteeltaan tasokaivauksena, teknisissä kerroksissa (n. 10 cm) seuraavassa järjestyksessä:

Turve / karikekerros: Poistettiin lapioin

1. krs. Kaivettiin lastoin ja kaivettu maa seulottiin. Esineellisesti sekoittunut. Kaikki löydöt tallennettiin ruuduittain.

1. taso. Piirrettiin ja kuvattiin.

2. krs. Kaivettiin lastoin ja kaivettu maa seulottiin. Osaksi sekoittunutta. Osa löydöistä tallennettiin koordinaatein.

2. taso. Piirrettiin ja kuvattiin. Otettiin hiilinäytteet TYA 796:899 ja 890.

3. krs:n puoliväli Kaivausta jatketaan tästä kesällä 2003. Otettiin hiilinäyte TYA 796:891.

Kaivaus tehtiin edeten rintamassa lounaasta koilliseen 5 cm:n kerroksina (dia TYA 324:11). Väli-tasossa havainnoitiin tutkimusaluetta kokonaisuutena ja tehtiin päätökset dokumentoinnin tarpeellisuudesta sekä pyrittiin havainnoimaan mahdollisia esille tulleita, määriteltäviä rakenteita, jotka kaivettaisiin yksikköinä. Kaivaus tullaan siis tekemään taso- ja yksikkökaivauksen yhdistelmänä, mikä mielestäni on jo 1996 koekuopituksessa rinteen sekoittuneisuudesta tehtyjen havaintojen ja tutkimuksen etenemisen kannalta perusteltua. Koko avattu alue piirrettiin mittakaavassa 1:25 (tasokartat: taso 1 sekä taso 2).

3.3. HAVAINNOT

Turve- ja kärkekerroksen alta paljastui ruokamultakerros, joka 1. kerrosta kaivettaessa muuttui alueen kaakkoispuolikkaassa värisävyltään heikosti nokisemmaksi kuin alueen luoteispäässä. Ruutujen 2157,00-2159,50/2979,00-2980,50 sekä muutamassa paikassa myös ruutujen 2165,00-2167,00/2980,00-2981,50 alueella esiintyi ensimmäisessä kerroksessa pienialaisia nokimaalaikkuja. Selvempänä nokimaalaikut näkyivät alueen etelänurkassa (kartta, taso 1). Tällä alueella, ruuduissa 2157,00-2161,00/2979,00-2983,00, tuli 1. kerroksessa esille selvä lähinnä mukulakivien keskittymä (dia TYA 324:2). Muutamat näistä kivistä (dia TYA 324:7) olivat sirpaleisiksi palaneita. Profiilin luoteispuolella maa oli selvästi kivettömämpää (dia TYA 324:4).

Toisessa kerroksessa profiilin jakamien kaivauspuoliskojen värierot tulivat selvemmin näkyviin: profiilin kaakkoispuolinen alue oli yhtenäisesti luoteispuolista aluetta nokisempaa (diat TYA 324:16, TYA 324:18 ja 324:17), vaikkei varsinaista nokimaata alueella esiintynytään kuin pienellä alalla ruudussa 2158,00-2159,00/2979,00-2980,00 (kartta, taso 2). Profiilin luoteispuolisella alueella maa oli sävyltään nokisempaa alueen lounaisreunassa ruuduissa 2163,00-2170,00 (kartta, taso 2 ja dia TYA 324:16). Etelänurkan mukulakivikeskittymä oli 2. tasoon päästäessä jo selvästi vähentynyt, mutta samalla kivien koko jonkin verran kasvoi.

Koko alueelta ehdittiin kaivaa vielä 3. kerroksen puoliväliin (diat TYA 324: 22 ja 23). Maaperä muuttui koko alueella, mutta erityisesti profiilin luoteispuolella paikoin savisemmaksi tai muutoin tiiviimmäksi.

3.4. RAKENTEET

Alueen etelänurkassa, profiilin kaakkoispuolella, oli 16 m² alueella mukulakiveys, jonka muutamat kivet olivat palaneita. Kivien seassa ja alla maa oli myös muuta aluetta tummempaa. Pääosin kivet olivat vain parin nyrkin kokoisia, mutta suurenvat jonkin verran syvemmälle mentäessä. Myös pääosa (n. 22 kg) palaneen saven paloista, selvistä tiivistesaven paloista (luokittelukriteerinä puupainanne tai tietty muoto) sekä palaneista saven paloista, joiden yksi pinta oli silotettu, tulivat tältä alueelta. Näiden perusteella kiveys tulkittiin alarinteeseen päin sortuneesta kiukaasta peräisin olevaksi. Koska kivien alta ei tullut esille mitään tulipesään, mahdolliseen liesikiveen tms. viittaavaa ja nokimaatakin oli paikalla varsin vähän oletan, että itse kiuas – mukulakivillä katettu savujohdoton tulisija, josta savu kohoaa ylös suoraan kivien raoista - sijaitsee vähän ylempänä rinteessä, nyt avatun alueen ulkopuolella. Kiukaan tilkesaveen viittaa myös se, että silmämääräisesti tarkasteltuna palaneen saven massaa oli laihdutettu hiekalla ja mahdollisesti olkisilpulla. Myös muutamia tiilipaloja löytyi alueelta.

Samalta alueelta löytyneet pinnalta silotetut palaneet saven palat saattavat olla peräisin kiukaan alaosan tai sisäpuolen saveuksesta, mutta aivan hyvin myös muusta paikalla olleesta rakenteesta, jota ei kaivauksen tässä vaiheessa pystytty identifioimaan. Kiukaan tai muun rakenteen kannalta mielenkiintoisia ovat muutamat piirroin koristellut palaneen saven palat.

Toisessa kerroksessa profiilin luoteispuolelta – ruuduista 2167/2980 (halkaisija 20 cm) ja 2167/ 2981 (halkaisija 28 cm) - tuli esille kaksi pienialaista kivikehää, jotka tutkittiin yksikköinä ja mahdollisina kivettyinä paalujen sijoina (dia TYA 324:19). Mitään humuspitoista värjäytymää tai nokimaata ei

kivien alueella ollut (diat TYA 324:20 ja 21). Pitäisinkin näitä epätodennäköisimmin paalunsijoina. Tämän vuoksi paikat on piirretty 2. tason karttaan katkoviivoin.

3.5. LÖYDÖT

Löytöjä avatulta alueelta tuli runsaasti, yhteensä 888 alanumeroa. Palaneen saven paloja löytyi koko alueelta, mutta tiivistesaveksi tulkittuja paloja vain profiilin kaakkoispuolelta, kiukaaksi tulkitun rakenteen ympäristöstä. Samoin yksinkertaisesti, silotellulta pinnalta viivoin tai urin koristeltuja paloja tuli kiuaskiviksi tulkittujen alta ja väleistä. Profiilikaistan jakamien alueiden väliset erot palaneen saven esiintymisen kokonaismäärässä ovat selvät: profiilikaistan kaakkoispuolelta palanutta savea tallennettiin 35 m² alueelta kaikkiaan noin 22 kg, kun profiilikaistan luoteispuoliselta 49 m² alueelta saatiin talteen vain runsas 3 kg. Kaksi palaneen saven palaa tulkittiin muotonsa perusteella savipainojen paloiksi. Toinen näistä löytyi ruudusta 2166/2979 ja toinen ruudusta 2168/2980 eli profiilin luoteispuoliselta alueelta sen lounaisreunasta, jossa heikkoa nokivärjäytymää oli havaittavissa jonkin verran selvemmin kuin muualla tuolla alueella.

Myös saviastian paloja löydettiin varsin paljon, yhteensä 233 alanumeroa (runsas 1,5 kg) ja lähes kaikista kaivausruuduista kuitenkin niin, että määrällisesti palat painottuvat jonkin verran profiilikaistan kaakkoispuoliselle alueelle: kaakkoispuoliselta alueelta 35 m² alalta keramiikkapaloja löytyi n. 0,9 kg ja profiilin toiselta puolelta 49 m² alalta n. 0,7 kg. Jakautuma ei kuitenkaan ole niin selvä kuin palaneen saven kohdalla, joten on mahdollista, että saviastian palojen alkuperäkonteksti on eri kuin palaneen saven ja kiuaskiveyksen.

Suurin osa paloista oli asuinpaikalle tyypillisesti kooltaan pieniä, reunoiltaan pyörityneitä ja vaikeasti diagnostisoitavaa – ns. käyttökeramiikkaa. Koristelua esiintyi vain muutamassa palassa. Koristeaiheena esiintyy: Soikeita tai kolmiomaisia puikkopainanteita ja rinnakkaisia horisontaaliuria. Nämä palat löytyivät kiuaskivien läheisyydestä. Lisäksi koristeaiheena on käytetty nuorapainanteita tai nuorapainanteiden väliin piirrettyjä sisäkkäisiä rombeja sekä pistein muodostettua siksakviivaa. Viimeksi mainitut palat taas löydettiin profiilin luoteispuoliselta alueelta. Näiden lisäksi löydettiin kolme palaa kivasavikeramiikkaa. Näistä kaksi palaa oli profiilin kaakkoispuolella ja yksi pala profiilin luoteispuolella.

Hioimenkatkelmia löytyi kolme, kaikki voimakkaamman kulttuurimaan alueelta, profiilikaista kaakkoispuolelta. Samalta alueelta löydettiin kesän 1996 koetutkimuksissa savisen valinmuotin katkelma (TYA 635:26) koekuopasta 2160 / 2985.

Erilaista ruostunutta metalliromua tuli esille jo heti turvetta poistettaessa: mm. erilaisia nauvoja, muutama niitin katkelma, lehmän kytkyt, taltta, yksi ehjä hevosenkenkä ja yksi puolikas sekä yli kuusikymmentä hevosenkenkänaulaa. Metallin osalta paikkaa voi ainakin pitää esineellisesti sekoittuneena.

Pieniä luunpaloja löytyi lähes kaikista ruuduista ja kaikista kerroksista. Näitä ei kuitenkaan ole analysoitu tarkemmin. Mahdollisesti tulus- tai lukkopiitä löydettiin kolme palaa: kaksi profiilin kaakkoispuolelta ja yksi sen luoteispuolelta.

4. YHTEENVETO - KENTTÄHAVAINTOJEN TULKINTA JA AJOITUS

Stratifikaatio avatulla alueella on varsin yksinkertainen: 1. Nykyistä pintaa peitti paikoin turve ja paikoin ohuempi karikkekerros.

2. Pintaa leikkasi lounas-koillinen suuntaisesti n. 40 cm leveä heikko, ojaksi tulkittu painauma. Tämä oja näkyi 1. ja 2. kerroksessa edelleen heikkona painaumanäköisesti ja löysempänä maana, mutta ei värierona. Ojan pohja tuli profiilissa näkyviin 3. kerroksen puolivälissä (dia TYA 324:5). Syystä tai toisesta rinteeseen laskusuuntaisesti kaivettu matala oja on siis varsin nuori.

3. Ns. kulttuurikerros, joka näkyi pääasiallisesti heikosti noen värjäämänä löytöalueena, ja jonka raja näkyy jo 1. tason kartassa alueen luoteispuolella (paalusta 2166/2979 pohjoiseen paaluun 2169/2986) sekä alueen etelänurkassa myös pienialaisina nokimaalauksina. Toisessa kaivauskerroksessa tämä kulttuurimaalinsi vetäytyi koko ajan kohti kaakkoa niin, että 2. tason kartassa kulttuurimaan raja seuraa aivan profiilikaistan luoteisreunaa (ei näy kartassa, mutta näkyi profiilikaistan reunassa alle 5 cm leveänä tummempana raitana) sekä laajempana ruudussa 2163/2983. Löydöllisesti kulttuurimaa oli vahvinta profiilin kaakkoispuolisella alueella. Koska palanut savi keskittyy voimakkaasti profiilikaistan kaakkoispuolelle sortuneen kiukaan ympäristöön, samoin kaikki hioimenkatkelmat löytyivät täältä (myös valinmuotin katkelma TYA 635:26 / 1996), pidän oletettavana, että profiilikaistalla kulkee raja, joka on vaikuttanut osan löytöjen levintäkuvion muodostumiseen. Tässä vaiheessa tutkimusta tulkitseminen rajan seinälinjaksi. On myös selvää, ettei ainakaan tutkimuksen tässä vaiheessa voi tehdä selvää päätelmää onko palaneen savien ja saviastian palojen alkuperäkonteksti sama.

4. Värjäytyneestä kulttuurikerroksesta tulkittiin omaksi yksikökseen alueen etelänurkassa rinteeseen valunut mukulakivien keskittymä (diat TYA 324:3, TYA 324: 6, TYA 324: 7). Tämä esiintyi lähinnä 1. ja 2. kerroksessa ja tulkittiin kiuaskivikeskittymäksi Alempaa esille tulleet kivet olivat jonkin verran päällimmäisiä kiviä suurempia. Oletettavasti itse kiuas on alunperin sijainnut jonkin verran ylempänä rinteessä.

Ajoitus

Suurin osa löydetyistä saviastian paloista on pintakäsittelymättömiä, koristeettomia ja karkeatekoisia. Tällaiset astiat ajoitetaan yleensä rautakauden jälkipuoliskolle, mutta niiden käyttö jatkuu vielä keskiajan alussakin. Samoin kivilavakeramiikkaa (löydetyt palat todennäköisimmin ns. kivilavakalasta keramiikkaa) käytetään juuri keskiajalla. Löydetyt koristellut ns. matalanpolton saviastian palat viittaavat rautakauden lopulle. Joten saviastioiden pohjalta saadaan toistaiseksi vain viitteellinen ajoitus. Myöskään löytynyt rautaromu ei anna ajoituksellista kiinnekohtaa. Jussi-Pekka Taavitsaisen mukaan löydetyjen hevosenkenkien suurehko koko viittaa historialliseen aikaan ja vain osa hevosenkenkänauloista muistuttaa muodoltaan Jukka Luodon keskiajalle ajoittamia muotoja. Pääosin on kuitenkin selvää, että alueelta löydetty erilainen rautaromu on varsin uutta. Löytynyt lasi on myöhäistä pullolasia, ehkä lukuun ottamatta kiuaskivien alta löytynyttä tummansinistä lasihelmeä, jonka ikää on vaikea lähemmin tutkimatta arvioida. Tutkimuksen tässä vaiheessa voidaan siis vain haarukoida koko avatun alueen löytöjen ajoittamista yleisesti.

4. KAIVAUKSEN PÄÄTTÄMINEN

Kaivaus lopetettiin 3. kerroksen puoliväliin ja se peitettiin harsoin ja ohuella maakerroksella. Kaivausta jatketaan toukokuussa 2003 purkamalla poikittaisprofiili ja kaivamalla edelleen profiilikaistan kaakkoispuolista aluetta sekä mahdollisesti laajentamalla aluetta kiuaskivikeskittymän lounaispuolelle.

Turussa 23. huhtikuuta, 2003

Kristiina Korkeakoski-Väisänen
Lehtori

LIETO VANHALINNA KOILLISRINNE 2002**Mustavalkonegatiivit**

Kuvat: Kristiina Korkeakoski-Väisänen

TYA nro	AIHE	Kuvaussuunta	Pvm
23951	2002 avattu alue turve poistettuna.	Kaakko	21.5.
23952	2002 avattu alue turve poistettuna.	Kaakko	21.5.
23953	Tutkittavan alueen luoteispään läpi kulkeva oja profiilissa.	Koillinen	28.5.
23954	Kaakkoispään ruudut 2. kerroksessa	Koillinen	31.5.
23955	1. ja 2. kerroksesta poistettuja kiuaskiviä.	Pohjoinen	31.5.
23956	Ryhmäkuva.	Kaakko	3.6.
23957	Ryhmäkuva	Kaakko	3.6.
23958	Avattu alue 2. tasossa.	Kaakko	4.6.
23959	Avattu alue 2. tasossa.	Kaakko	4.6.
23960	Luoteispään ruudut 2. tasossa.	Koillinen	4.6.
23961	Kaakkoispään ruudut 2. tasossa.	Koillinen	4.6.
23962	Alueen kaakkoispäässä olleet mahdolliset paalunsijat	Pohjoinen	4.6.
23963	Mahdollinen paalunsija ruudussa 2167/2980 2. ta- sossa.		5.6.

LIETO VANHALINNA KOILLISRINNE 2002

Diapositiivit

Kuvat: Kristiina Korkeakoski-Väisänen

TYA nro	AIHE	Kuvaussuunta	Pvm
324:1	2002 avattu alue turve poistettuna.	Kaakko	21.5.
324:2	Koko avattu alue 1. tasossa.	Kaakko	28.5.
324:3	Kaakkoispään ruudut 1. tasossa.	Koillinen	28.5.
324:4	Luoteispään ruudut 1. tasossa.	Koillinen	28.5.
324:5	Tutkittavan alueen luoteispään läpi kulkeva oja profiilissa.	Koillinen	28.5.
324:6	Levinneitä kiuaskiviä 2. kerroksessa.	Itä	31.5.
324:7	1. ja 2. kerroksesta poistettuja kiuaskiviä.	Pohjoinen	31.5.
324:8	Työkuva.	Kaakko	3.6.
324:9	Työkuva.	Kaakko	3.6.
324:10	Työkuva.	Kaakko	3.6.
324:11	Työkuva.	Kaakko	3.6.
324:12	Työkuva.	Lounas	3.6.
324:13	Työkuva.	Etelä	3.6.
324:14	Ryhmäkuva.	Kaakko	3.6.
324:15	Ryhmäkuva	Kaakko	3.6.
324:16	Koko avattu alue 2. tasossa.	Kaakko	4.6.
324:17	Luoteispään ruudut 2. tasossa.	Koillinen	4.6.
324:18	Kaakkoispään ruudut 2. tasossa.	Koillinen	4.6.
324:19	Alueen kaakkoispäässä olleet mahdolliset paalunsijat	Pohjoinen	4.6.
324:20	Mahdollinen paalunsija ruudussa 2167/2980 2. ta- sossa.		5.6.
324:21	Mahdollinen paalunsija ruudussa 2167/2980 2. ta- sossa, etuosa 3. krs:n puolivälissä.		5.6.
324:22	Kaakkoispään ruudut 3. krs:n puolivälissä.	Koillinen	7.6.
324:23	Luoteispään ruudut 3. krs:n puolivälissä.	Koillinen	7.6.

MITTAUSSELITYS

Henrik Asplund

Kaivaus pyrittiin suorittamaan samassa koordinaatistossa, joka oli ollut käytössä alueen koekaivauksessa vuonna 1996. Vuoden 1996 yleiskarttaan merkityistä ”kiinteistä paaluista” pystyttiin paikallistamaan kolme: 2150/3000, 2160/3000 ja 2170/3000. Piste 2150/3000 paalu näytti siirtyneen paikaltaan ja se jouduttiin mittaamaan paikalleen uudestaan kahden muun paalun muodostaman linjan mukaiseksi. Tämän jälkeen tulevalle kaivausalueelle merkittiin peruslinjat takymetrillä, joka asemoitiin pisteiden 2150/3000 ja 2170/3000 mukaan. Kaivausalueen paalutus suoritettiin mittanauhoin peruslinjoista mittaamalla.

Kaivauskoordinaatisto kiinnitettiin kahteen kiveen, joihin merkityistä pisteistä käytettiin numeroita 101 ja 102. Myöhemmin myös kaivauksen korkeuskiintopisteen sijainti mitattiin vastaavalla tavalla; takymetrimittauksissa sen tunnuksena käytettiin numeroa 222. Pisteiden koordinaatit olivat seuraavat:

101	2178,115	2976,492
102	2166,456	3000,178
222	2155,927	2984,884

Kaivauksen jo alettua kaivausalueen (ja profiilikaistan) kulmille sekä em. kiintopisteille mitattiin peruskarttakoordinaatit. Kaivausalueen rajan koodina käytettiin numeroa 508. Takymetri asemoitiin Liedon kunnan kiintopisteiden 281 ja 282 mukaan. Piste 281 sijaitsee linnavuoren rinteessä ja piste 282 Aittamäen alarinteessä. Asemointi ei ollut aivan tarkka; virhearvot olivat muutaman senttimetrin luokkaa (dHD 0,050 m, dZ 0,026 m; normaalipoikkeama 30,94 mGON; SD(n) 23,99 mm, SD(e) 25,22 mm ja SD(z) 12,85 mm). Tunnettujen pisteiden sekä tutkimusta varten mitattujen pisteiden peruskarttakoordinaatit olivat seuraavat:

101	6709323,159	1575926,915	22,18 (N43)
102	6709327,906	1575952,867	20,02 (N43)
222	6709310,348	1575946,855	22,91 (N43)
281	6709301,172	1575911,675	31,29 (N43)
282	6709332,460	1576035,375	23,73 (N43)
508	6709307,696	1575941,564	
508	6709311,700	1575938,538	
508	6709315,871	1575944,138	
508	6709311,895	1575947,161	
508	6709312,487	1575937,957	
508	6709318,081	1575933,784	
508	6709322,256	1575939,364	
508	6709316,726	1575943,500	

